

Een bespreking

Van letters naar klanken

‘Van letters naar klanken’ is een methode bedoeld om andersalfabeten in een voortraject op een NT2-cursus snel vertrouwd te maken met het Latijnse schrift en de Nederlandse orthografie. Ivan Deboom van het Centrum voor Basiseducatie in Gent vertelt wat hij vindt van de methode en hoe hij er in Vlaanderen mee werkt.

IVAN DEBOOM/CENTRUM VOOR BASESEDUCATIE, GENT

Doel en doelgroep

De methode ‘Van letters naar klanken/ Van klanken naar letters’ (verder in dit artikel ‘VLNK’) is een korte cursus voor volwassen anderstaligen die zijn gealfabetiseerd in een ander schriftsysteem dan het Latijnse alfabet (andersalfabeten). De methode is bedoeld als voortraject om daarna zo snel mogelijk aan te sluiten bij een basisgroep voor NT2. Het accent in VLNK ligt dus vooral op het aanleren van Nederlandse klanken en letters. Cursisten leren de meer dan 40 Nederlandse klanken te vormen met ons korte alfabet van 26 letters. Deze cursus richt zich tot andersalfabeten die voldoende bekend zijn met de principes van lezen en schrijven en die deze in hun eigen schriftsysteem functioneel kunnen toepassen. De praktijk toont aan dat cursisten die in eigen land minder dan vijf jaar naar school gingen, onvoldoende gealfabetiseerd zijn om een dergelijk voortraject aan te kunnen. Zij kunnen beter het alfaspoor volgen. In een andersalfabetengroep hoeft dus minder aandacht besteed te worden aan schrijfmotorische oefeningen. De andersgealfabetiseerde cursist hoeft ook niet meer te ‘leren lezen’, dat wil zeggen: tekens (aparte letters én woorden in hun geheel) te interpreteren en verklanken. Dus in een cursus voor andersalfabeten zijn we niet noodzakelijk gebonden aan de korte klankzuivere woordjes uit het alfatraject.

Inhoud

Aan woordenschat wordt in VLNK niet echt gewerkt, aangezien cursisten daarna nog doorstromen naar een basisgroep. Daarom gebruikt men een honderdtal frequente woorden (bijvoorbeeld ‘nummer’, ‘koffie’, ‘auto’). In de cursus worden de letters onmiddellijk in woorden aangeboden. Het gaat steeds om woorden die de cursist al kent (bijvoorbeeld internationaal bekende woorden) of die hij vanaf de start regelmatig zal tegenkomen: ‘naam’, ‘woonplaats’, de getallen tot twintig, de dagen van de week, enzovoort. De woorden worden aangeboden in korte leestekstjes. Die context wordt door de docent verklaard, maar hoeft door de cursist nog niet letterlijk te worden ‘gelezen’. Bepaalde woorden moeten worden herkend (bijvoorbeeld cursisten omcirkelen ‘familienaam’). Tijdens het lezen moet de tekst ook beluisterd worden (audio-cd): het is immers de bedoeling dat de letters onmiddellijk aan klanken gekoppeld worden. Na de tekst volgen dan leesrijtjes van woorden met gelijke klanken, zodat gelijke klanken en lettervormen vergeleken kunnen worden. Dit is bewust ‘top-down’ (eerst tekst, dan woorden, dan letters). Op die manier leren cursisten voorspellend lezen en wordt de neiging tot spellend lezen vermeden. Deze oefeningen worden afgewisseld met auditieve discriminatie, vooral van

die klanken die door verschillende groepen anderstaligen vaak als lastig worden ervaren (v-w, g-h, b-p, e-a, enzovoort). In weer andere oefeningen wordt veel aandacht besteed aan lettercombinaties. Zowel klinkercombinaties (bijvoorbeeld tweeklanken) als medeklinkercombinaties (bijvoorbeeld ‘sch’, ‘ng’) worden in hun geheel als klankgroep aangeleerd, wat de leessnelheid bevordert. Er wordt extra aandacht besteed aan typisch Nederlandse klankcombinaties, zoals ‘ge-’, ‘be-’, ‘ver-’ en de combinaties van medeklinkers aan het begin of einde van een lettergreep. Maar VLNK gaat er wel vanuit dat moeilijke taaleigen kenmerken van het Nederlandse klanksysteem ook in een basisgroep opnieuw worden behandeld (bijvoorbeeld tweeklanken). Want ook gewone gealfabetiseerde cursisten hebben daar nog behoefte aan. Begrippen als letter/woord/zin/vraag/antwoord/... worden impliciet aangeboden: de toepassingen ervan komen in oefeningen voldoende aan bod (bijvoorbeeld matchingoefening, vragen-antwoorden). De lettergreep als oriëntatie wordt aangeboden vanaf blok 5. Maar het probleem van korte en lange klanken is ook nieuw voor anderstaligen in een gewone basisgroep. Bovendien is dit zeer moeilijk en in het beginstadium minder relevant. Het lees- en schrijftempo kan een pro-

ei	El	<i>ei</i>	tr	ei	n	tr	ei	n	k	a	a	r	t	f	i	e	t	s
ie	<i>ie</i>	IE	kl	ei	n	tr	a	p	h	a	r	t	n	i	e	t	s	
rt	rt	<i>rt</i>		ei		tr	e	k	k	o	r	t	kl	e	t	s		
tr	<i>TR</i>	tr																

bleem vormen bij doorstroom naar een gewone beginnersgroep. Dit probleem kan alleen worden verholpen door veel toepassing. Door aangepaste oefeningen en vooral door ook naast de les aan lezen en schrijven te werken, zal de andersalfabeet het tempo van een gealfabetiseerde cursist relatief snel kunnen bijbenen.

In het schrijfschrift ('*Van klanken naar letters*') wordt gewerkt aan technisch schrijven. Uiteindelijk zal de cursist moeten kunnen schrijven wat een gealfabetiseerde cursist tijdens een basiscursus in een werkboek kan schrijven, al zal enige tolerantie voor het tragere schrijftempo nog een tijdje nodig zijn. In het oefenschrift staan kopieeroefeningen (eerst beperkt en groot, later uitgebreid en kleiner). Er werd gekozen voor een schrijfstijl waarbij de letters niet verbonden worden. Cursisten die toch in gebonden schrift willen schrijven, worden niet afgeremd maar geholpen met de juiste letterbinding, aangezien het gebonden schrift het schrijftempo kan verhogen. Bovendien kunnen die cursisten geschreven briefjes beter lezen.

Gebruikservaring en appreciatie

Ons centrum, het CBE te Gent, had de methode in de eerste plaats aangekocht als achtergrondinformatie. Dat gebeurt ook zo voor de meeste andere uitgaven uit Nederland. Want door de taalverschillen met Vlaanderen kunnen wij deze cursus in zijn totaliteit niet gebruiken: plaatsnamen zijn niet herkenbaar, 'het gum' bijvoorbeeld is voor ons 'de gom', de Nederlandse uitspraak van 'g' of 'v' zou door ons als 'ch' of 'f' worden genoteerd, de uitspraak van bijvoorbeeld 'ee' horen wij als tweeklank, enzovoort.

De boekjes en de audio-cd kunnen we dus niet gebruiken. Maar toen ik van een collega uit Antwerpen de aangepaste werkbladen kreeg, gebaseerd op de methode, kon ik wel meteen aan de slag met de handleiding. Het voorlezen van teksten, leesrijtjes en auditieve discriminatie doe ik dan gewoon zelf in de klas. Ik vind het niet nodig daarvan een audio-cd te hebben.

De cursus gebruik ik eigenlijk niet waarvoor hij bedoeld is, dat wil zeggen niet als voortraject. CBE Gent heeft voor andersalfabeten een apart spoor op het eerste niveau, dus gebruik ik het materiaal van VLNK als aanvullende oefeningen bij mijn eigen cursus. De cursisten zullen nadien doorstromen naar verschillende NT2-groepen, afhankelijk van hun taalniveau.

In plaats van het aparte oefenschrift voor technisch schrijven, krijgen mijn cursisten een blanco schrift met normale schrijflijnen. Alleen tijdens de eerste lessen maken ze nog oefeningen met hulpschrijflijnen op aparte werkbladen. Wie daarna nog zulke oefeningen nodig heeft, krijgt die als huiswerk mee. Het schriftje gebruik ik in het begin vooral voor technisch schrijven. Naarmate de cursus vordert doen we er zowat alles mee: dictiee (klassikaal of in groepjes; elke les zonder uitzondering), tempo-oefeningen (eventueel met chronometer), spelletjes (alle vormen van spelletjes waarbij je iets moet/kunt noteren), 'leren leren' (zich voorbereiden op een toets bijvoorbeeld) enzovoort. Er zijn cursisten die aan het einde van de cursus hun schriftje bijna volledig vol hebben en er zijn er die mij elke maand om een nieuw schriftje

komen vragen of zelf nieuwe kopen. Het zijn vooral de veelschrijvers die later zonder tempoproblemen meedraaien in een verder niveau.

Behalve het feit dat zij de klanken en letters van het Nederlands en het Latijnse alfabet moeten leren en oefenen, vormen mijn andersalfabeten een gewone NT2-klas voor normale leerders in de basiseducatie. Dus ook de bekende thema's zoals familie, cafetaria en het weer komen aan bod, net als enkele elementaire grammaticale items zoals het werkwoord en de enkelvoudige zinsstructuur. Alleen het gewone beginnersmateriaal heb ik hier en daar aangepast. Zo probeer ik de hoeveelheid tekst op een blad te beperken en heb ik vooral oog voor de eenduidigheid van de gebruikte lettertypes (de eerste weken vermijd ik bijvoorbeeld de drukletter 'a' en leren de cursisten alleen de schrijffletter).

Ik vind VLNK goed opgebouwd en vooral makkelijk in gebruik: voor de docent een korte en duidelijke handleiding, voor de cursist eenvoudige en herkenbare werkvormen. Maar voor de meeste laaggeschoolde andersalfabeten is de duur van VLNK als voortraject te kort. Als andersalfabeten later het tempo van een gewone groep moeten kunnen volgen, is er meer nodig dan alleen goed materiaal: méér tijd en dus méér oefeningen. Drie tot vier lessen per week gedurende een half jaar, vind ik een minimum. Alleen de sterkste cursisten doen het met minder.

Barbara Godfroy, *Van letters naar klanken*.
Nederlands Centrum Buitenlanders, Utrecht.
De cursus bestaat uit:

- een werkboek (*Van letters naar klanken*)
isbn 90 5517 137 9 bestelnr. 973.0812
- een schrijfschrift (*Van klanken naar letters*)
isbn 90 5517 139 5 bestelnr. 973.0814
- een docentenhandleiding
isbn 90 5517 138 7 bestelnr. 973.0813